

Yksityisoikeus- ja oikeudenhoito-osasto
Yksityisoikeus ja maksukyvyyttömyys

Vastine

11.6.2024

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Oikeusministeriön vastine lakivaliokunnalle annettujen kirjallisten huomautusten johdosta (HE 59/2024 vp)

1. Yleistä

Seuraavat lausunnot ovat olleet oikeusministeriön käytössä:

- Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry, Santeri Suominen
- Finanssiala ry, Hannu Ijäs ja Antti Laitila
- Konkurssiasiamies, Henri Isoahde (lausunto ja esitys)
- Länsi-Uudenmaan käräjäoikeus, Ilkka Lahtinen ja Veronica Dalenius
- Suomen Asianajajaliitto, Petra Uusitalo ja Kimmo Kariola
- Taloushallintoliitto, Janne Fredman

Postiosoite
Postadress

Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Valtioneuvosto
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress

Eteläesplanadi 10
00130 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon

0295 16001
Internat.
+358 295 16001

Faksi
Fax

09 160 67730
Internat.
+358 9 160 67730

S-posti, internet
E-post, internet

kirjaamo.om@gov.fi
www.oikeusministerio.fi
www.justitieministeriet.fi

Esityksellä edistetään seuraavia hallitusohjelman kirjauksia: Vahvistetaan asioiden selvittämistä yritysten ongelmatilanteissa. Edistetään rikos- ja vahingonkorvausvastuun toteutumista konkurssitapauksissa. Esityksen tavoitteena on korjata käytännön valvontatyössä havaitut puutteet konkurssipesien hallinnon valvonnasta annetussa laissa.

Esityksen lakivaliokunnassa saama asiantuntijapalaute on lähtökohtaisesti ollut myönteistä. Seuraavassa esitetään sisennetyissä kappaleissa oikeusministeriön kannanotot asiantuntijalausunnoissa esitettyihin keskeisiin huomautuksiin ja ehdotuksiin.

Oikeusministeriö ei vastineessaan kommentoi hallituksen esitystä puoltavia kannanottoja.

2. Lausunnonantajien kannanotot

4 § ja muut pesäinhoitajia koskevat kannanotot

Suomen asianajajaliitto esittää täsmennyksiä säännöksen perusteluihin. Asianajajaliitto katsoo, että säännöksen perusteluissa olisi hyvä täsmentää, mitä velallisen toimintaa ja taloudellista asemaa koskevilla tiedoilla tarkoitetaan. Asianajajaliitto toteaa, että jos tarkoituksena on, että viimekädessä konkurssipesän pesäinhoitajalla on oikeus saada maksutta haltuunsa tai sähköisesti käyttöönsä velallisen kirjanpitoaineisto kokonaisuudessaan, olisi tästä hyvä olla selvä kirjaus ainakin säännöksen perusteluissa. Edelleen Asianajajaliiton näkemyksen mukaan perusteluissa olisi hyvä mainita, että sähköisen kirjanpitoaineiston luovuttaminen tarkoittaa myös tarpeellisen käyttöympäristön luovuttamista pesäinhoitajan käyttöön eikä pelkästään järjestelmään tallennettuja tiedostoja tai muuta dataa. Asianajajaliitto toteaa, että mikäli tarkoituksena on, että säännökseen kirjatulla maksuttomuudella tarkoitetaan myös palveluiden avaamisen maksuttomuutta, olisi hyvä, jos tämä ilmenisi yksiselitteisesti myös säännöksen perusteluista. Lisäksi Asianajajaliitto pitäisi pesäinhoitajan kannalta kannatettavana vaihtoehtoista toteuttamistapaa, jossa konkurssilakia muutettaisiin siten, että velallisen kirjanpitoaineisto tulisi toimittaa konkurssipesälle tai varattomalle konkurssipesälle aina maksutta tai esimerkiksi raja-arvon määrittämistä vähävaraisen pesän kohdalla.

Oikeusministeriö katsoo, että esitetyt täsmennykset käyvät jo ilmi säännöskohtaisista perusteluista hallituksen esityksen sivulla 9, erityisesti seuraavista virkkeistä: "Säännöksen laajan sanamuodon mukaisesti tiedot kattaisivat jatkossakin esimerkiksi velallisen kirjanpitoaineiston kokonaisuudessaan säilytystavasta ja muodosta riippumatta.", "Tiedon antamisella tarkoitetaan sen varmistamista, että konkurssiasiamiehellä ja pesäinhoitajalla on tosiasiallinen mahdollisuus tutkia tietoja laissa säädettyjen tehtäviensä täyttämiseksi. Sähköisen aineiston kohdalla tämä tarkoittaisi esimerkiksi tallentamista toiselle

tietovälineelle taikka teknisen pääsyn ja käyttöoikeuksien antamista tai käyttöympäristön luovuttamista esimerkiksi sähköiseen käyttöliittymään tai pilvipalveluun, jossa tiedot ovat.” ja ”Tätä säännöstä sovellettaessa tiedot on annettava jatkossakin kokonaisuudessaan maksutta.”

Asianajajaliiton esittämää vaihtoehtoista toteuttamistapaa on kuvattu hallituksen esityksen jaksossa 5 Muut toteuttamisvaihtoehdot (s. 7–8). Oikeusministeriö katsoo, että kirjanpitoaineiston todellisten toimituskustannusten korvaamista samalla tavoin muiden konkurssimenettelystä johtuvien velkojen (massavelat) kanssa voidaan edelleen pitää perusteltuna, jos konkurssipesässä on varoja. Jos taas maksuttomuutta haluttaisiin rajata vain joihinkin konkurssipesiin jo lähtökohtaisesti, olisi asetettava jonkinlainen raja-arvo konkurssipesän vähävaraisuudelle, mihin liittyy hallituksen esityksessä kuvattuja ongelmia.

Oikeusministeriö katsoo, että asiantuntijapalautteessa esitetyn sääntelyvaihtoehdon tueksi ei ole esitetty sellaisia uusia perusteita eikä se ole saanut siinä määrin uutta kannatusta, että esityksen valmistelussa valittua sääntelyvaihtoehtoa olisi esityksen eduskuntakäsittelyssä syytä muuttaa.

Taloushallintoliitto pitää ehdotettua muutosta kannatettavana ja uskoo ehdotettujen lakimuutosten johtavan käytäntöjen tervehtymiseen. Taloushallintoliitto nostaa lausunnossaan esiin toisen ongelman, jonka se toivoo korjattavaksi hallituksen esityksen perustelujen täsmentävällä kirjauksella tai alemman tason sääntelyllä. Taloushallintoliiton mukaan kirjanpitoyritykset ovat kokeneet epäasiallista toimintaa pesänhoitajien taholta, kun pesänhoitajat ovat yrittäneet velvoittaa kirjanpitoyrityksiä saattamaan velallisen kirjanpidon valmiiksi tai hoitamaan konkurssipesän kirjanpitoa ilman, että konkurssipesä asettaa konkurssilain 3:8 § mukaista hyväksyttävää vakuutta. Eräissä tapauksissa pesänhoitaja on jopa esittänyt kirjanpitoyritykselle velvollisuutta laatia kirjanpito valmiiksi veloituksetta. Taloushallintoliiton näkemyksen mukaan hallituksen esityksen perusteluihin tai lakia alemman tason säädöksiin tulisi sisällyttää täsmennys, että tällä tarkoitetaan tietojen toimittamista sellaisenaan eikä tietojen validointia, täydentämistä tai kirjanpidon saattamista osittain tai kokonaan valmiiksi.

Oikeusministeriö ei puolla ehdotusta. Ehdotetun säännöksen ja perustelujen nojalla on jo selvää, että 4 §:ssä kyse on taloudellisen tiedon antamisesta, eikä esimerkiksi kirjanpidon loppuun saattamisesta. Konkurssiasiamiehen määräyksestä valtion varoilla tehtävästä kirjanpidon loppuun saattamisesta otettaisiin säännökset lain 5 §:ään. Ehdotetun säännöksen nojalla on selvää, että kyseistä työtä ei tehdä ilmaiseksi vaan siitä maksetaan kyseisessä säännöksessä tarkemmin määritelty korvaus.

Oikeusministeriöllä ei ole tietoa Taloushallintoliiton kuvailemista ongelmista pesänhoitajien toiminnassa. Oikeusministeriön tiedon mukaan myöskään konkurssiasiamies ei ole

pesänhoitajien valvontatoiminnassaan havainnut lausunnossa kuvattua epäasiallista toimintaa.

Konkurssilain (120/2004) 9 luvun 3 §:n 1 momentin nojalla pesänhoitajan on huolehdittava siitä, että velallisen kirjanpito tehdään konkurssin alkamiseen saakka, pois lukien säännöksessä kuvatut esimerkiksi kirjanpidon puutteellisuuteen tai pesän vähävaraisuuteen liittyvät tilanteet. Säännös ei tarkoita sitä, että kirjanpitoyritysten tulisi laatia kirjanpito loppuun veloituksetta. Konkurssilain 16 luvun 2 §:n 1 momentin nojalla konkurssipesä vastaa velasta, joka johtuu konkurssimenettelystä tai joka perustuu konkurssipesän tekemään sopimukseen tai sitoumukseen (massavelat). Kirjanpidon loppuun saattamisesta aiheutuvat kustannukset, kuten kirjanpitoyrityksen lasku, maksetaan konkurssipesästä muiden massavelkojen tavoin. Sama koskee kirjanpitoaineiston toimituskustannuksia, kuten hallituksen esityksessä on kuvattu esimerkiksi sivulla 4. Tästä täytyy kuitenkin erottaa kirjanpitoyrityksen mahdolliset muut vanhat maksamattomat laskut velalliselta, joita koskeva velallisen sitoumus tai muu oikeusperuste on syntynyt jo ennen konkurssin alkamista. Näissä laskuissa kyse on konkurssisaatavista ja ne valvotaan konkurssissa.

Konkurssilain 3 luvun 8 § koskee tilanteita, joissa velallinen ei ole täyttänyt sopimusta ja konkurssipesä haluaa siihen sitoutua asettamalla vakuuden. Vakuuden asettamalla konkurssipesä varmistaa, että sopimuksen toinen osapuoli ei saa purkaa sopimusta. Niissä sopimuksissa, jotka konkurssipesä haluaa pitää voimassa, konkurssipesä tulee velallisen sijaan sopijapuoleksi. Toisen sopijapuolen saatavat voivat tällöinkin jakautua konkurssisaatavaan ja massavelkaan edellä kuvatulla tavalla (ks. myös [HE 26/2003 vp](#) s. 53–55).

15 b §

Konkurssiasiamies esittää, että ehdotetun 15 b §:n 1 momenttia täsmennettäisiin siten, että ensimmäisen virkkeen alusta poistettaisiin ”julkisselvityksessä oleva”. Konkurssiasiamiehen näkemyksen mukaan asetelma olisi tällöin selvä myös niissä hyvin harvinaisissa tilanteissa, joissa julkisselvityksestä palataan velkojahallintoon ja takaisinperintä tulisi suoritettavaksi vasta hallinnon palautuksen jälkeen. Muotoilu olisi tämän jälkeen seuraava: ”Konkurssipesä on konkurssiasiamiehen vaatimuksesta velvollinen maksamaan valtiolle julkisselvityksestä aiheutuneet konkurssimenettelyn kustannukset kokonaan tai osaksi.”

Oikeusministeriö puoltaa ehdotusta kaikkiin mahdollisiin tilanteisiin varautumiseksi. Julkisselvityksestä on voinut aiheutua pykälässä tarkoitettuja kustannuksia vain, jos konkurssipesä on jossain vaiheessa ollut julkisselvityksessä.